

Tullantıdan incəsənətə

Həm inkişaf etmiş, həm də inkişaf etməkdə olan ölkələrin ən böyük problemlərindən biri ətraf mühitin mühafizəsi və təhlükəli tullantılardan təmizlənməsidir. Bu halın azalmaq əvəzinə getdikcə çoxalması insanları sözügedən məsələ barədə düşünməyə məcbur edir.

Uzun-uzadı düşüncələrin və aparılan müzakirələrin sonunda gəlinən qənaət ondan ibarətdir ki, təbiəti qorumaq atılan tullantının miqdarını azaltmaqdan keçir. Beləliklə, plastik, rezin və bunlar kimi çoxsaylı materiallar var ki, həyatımızda yeri çox böyük olsa da, təbiət üçün təhlükəlidir. Odur ki, imtina etmək mümkün olmadığından, onlarla yaşamağı öyrənməliyik. Məhz bu məqsədlə ümumtəhsil məktəblərində bir müsabiqəyə start verilib. “Tullantıdan incəsənətə” adlanan bu müsabiqə Bakı məktəblilərini təbiət üçün səfərbər edib.

Tullantıdan incəsənətə

189-190 nömrəli məktəbin şagirdləri
məişət tullantılarından istifadə etməklə
incəsənət nümunələri hazırlayıblar

«Əvvəli sah.1

Ruhiyə DAŞSALAHLİ

14 ümumtəhsil müəssisəsindən başlayan hərəkat

Müsabiqə Təhsil Nazirliyinin Respublika Uşaq-Gənclər İnkışaf Mərkəzi və “Nargis” jurnalının birgə təşkilatçılığı ilə reallaşdırılır. Ekoloji maarifləndirilmə sahəsində məktəblilərin bilik və bacarıqlarını artırmaq, yaradıcı qabiliyyətlərinin aşkarla çıxarmaq, ətraf mühiti qorumaq və ekoloji problemlərin həlli yollarının araşdırılmasına kömək etmək məqsədilə həyata keçirilən” “Tullantıdan incəsənətə” müsabiqəsi Bakıda 14 tam orta məktəbi əhatə edir. Həmin təhsil müəssisələrinin arasında Bakı şəhəri 189-190 nömrəli tam orta məktəbin VI-VII sinif şagirdləri də var və onlar topladıqları tullantılarından hazırladıqları el işləri ilə qonaqlarının - “Nargis” jurnalının baş redaktoru Ülviyə Mahmudova, Təhsil Nazirliyinin Məktəbdənənar fəaliyyətin təşkili şöbəsinin müdürü Vasif Məmmədov, Respublika Uşaq-Gənclər İnkışaf Mərkəzinin direktoru Firuzə Sultanzadə, məktəb rəhbərliyi və təşkilatçı qurumların nümayənlərinin qarşısına çıxırlar.

Plastik qapaqlardan robot insan

Hər biri özünə güvənir, hazırladığı işdən danışmaqla yorulmur. Ətraf mühiti qoruya bilmək üçün ne edə biləcəklərinin fərqi dirlər. Zibil qutusunda gedib təbiətə qarşıraq - torpağa, suya, orada yaşayan canlılara ən ağır zərərlər verəcək materialları tanır, onlarla necə davranışaqlarını bilirlər.

Məsələn, Nurana Məmmədova plastik qapaqlardan robot insan düzəldib: “Küçələrə atılan qapaqları görəndə hirslnirdim. Belə tullantıları torpağı zəhərlədiyindən onun bizi verdiyi məhsul da zəhərli olur”.

Nurana təbiətə həssas münasibəti ilə yanaşı, həm də el işlərinə marağlı ilə seçilir. İndiyədək elinə keçən lazımsız əşyalardan özüne çoxlu oyunaqlar düzəldib: “Oyunaqlar, akcessuarlar düzəltməyi hələ balacaqlıdan xoşlayıram. Çoxlu belə işlərim olub. Əlimə

keçənlərdən özüm üçün oynaya biləcəyim müxtəlif oyunaqlar düzəldirdim. Bu müsabiqə barədə eşidəndə sevindim. Düşündüm ki, nehayət, kimsə mənim əl işlərimə qiymət verəcək”.

“Plastik su qabından məktəb ləvazimati düzəldim”

Xəyalə Hüseynzadə cürbəcür məktəb ləvazimatları düzəldib. Plastik su qabı və parçadan yeni il akcessuar hazırlayıb: “Plastik su qabından məktəb ləvazimati - qələm qabı kimi istifadə edə biləcəyim akcessuar düzəldim. Yaşlılarına demək istəyirəm ki, arzuladıqları, ancaq ala bilmədikləri, ya da onlara lazım olan hər hansı əşyani başqa lazımsız əşyalardan, tullantılarından düzəldə bilərlər”.

Murat Əmirov isə rəngli qələmləri yığa biləcəyi siyirməli qab düzəldib: “2 köhnə jurnal və telefon qutusundan istifadə edib qələməqəbi düzəldim. Atamla anam da bunu düzəltməkdə mənə kömək etdilər. Siyirməsinə pozan qoyuram. İndi Novruz Bayramına hazırlaşırıam. Bu bayramı əks etdirəcək el işində Kosa, tonqal və tonqalın üstündən tullanmağa hazırlaşan uşaqları təsvir edəcəyəm”.

Mina Quliyeva texnologiya fənnini çox xoşlayır. Həm tikməyi, həm də düzəltməyi sevir. Əl işləri hazırlamaq ən çox sevdiyi işdir: “İnsanlar təbiəti qorumaq barədə düşünmür, onu çirkəndirlərlər. Mənçə, biz insanlar tullantıları dəyərləndirməyi öyrənməliyik. İstifadəyə yararsız şəyələr atmaq əvəzinə, onlardan yeni əşyalar düzəldə bilərik. Köhnə geyimlərdən, plastik qutulardan hazırlanan akcessuarlar təzə aldığımız qədər qəşəng, ancaq alıqlarımızdan daha qiymətli olur. Mən bu müsabiqəyə köhnə geyimdən düzəldiyim çanta ilə qatıldım”.

“Anama ev işlərində kömək etmək üçün tozsoran düzəldim”

Fatin Abdullayevin elindəki tozsoran isə hər kəsin diqqətini cəlb edir. Dediyingə görə, bu balaca cihaz onun da, anasının da işinə yayır: “Anam yeməkqabımı atacaqdı. Men isə plastik materialdan hazırlanmış yemək qabından istifadə etməyə qərar verdim və elektriklə çalışısan tozsoran düzəldim. Cihazımı şəbəkəyə qoşan naqılı də uzun qoydum. Çün-

ki əsl tozsoranlarda da belə olur. Tozsoranının yandırıb-söndürən düyməsi və uzun xor-tumu var. Bununla anama kömək eləmək istədim. Yemək yeyəndən sonra kiçik qırıntıları bununla temizləyirəm”.

Kartondan avtobus

Elcan Şərifovun avtobusu isə turistləri gəzdirir: “Tur avtobuslardan çox xoşum gəlir. Onlara qarşı xüsusi həvəsim var. Avtobusun üzərinə Azərbaycanın bayrağını yapışdırışam. Avtobusu hazırlayarkən kartondan, disklerdən və plastik çöplərdən istifadə eləmişəm. Karton avtobusunun təkərləri lazımsız diskdəndir”.

Konfet qutusundan təndir, diş çöpündən odun şəlesi

Taleh Xancanov qədim zamanlarda nənələrin çorak bişirdiyi təndiri əks etdirib: “Qu-tuda konfetim vardi. Konfeti yedim, qabından isə nənəyə təndir düzəldim. Diş çöplərindən nənəyə odun şəlesi qoydum”.

Qədim nənələrin həyatından bir epizodu canlandırmaq üçün parça, karton, taxtadan istifadə edən Taleh artıq 3-cü əl işini yaradıb.

Mirəlinin saatı, Emilin dibçəyi, Lalənin silahı

Mirəli Qasımovun saatında isə zaman durub. Domino daşlarından düzəldiyi saat onun ətraf mühitin dərdini anlamağa başladığını vaxtı göstərir: “Daşlarının çoxu itmiş dominonu tullamadım. Mən ondan saat düzəltmək üçün istifadə elədim. Qutudan və köhnə saatın əqrəbindən də yararlandım. Birinci işimi bir həftə əvvəl tamamladım. Yumurta qabıqlarından gül düzəltmişdim”.

Emil Əliyev plastik su qabından dibçək kimi istifadə etməyə qərar verib: “Gedib mağazadan ayrıca dibçək almağa ehtiyac yoxdu. Məktəblilərə demək istəyirəm ki, qarşılara çıxan plastik qablara gül əkə bilərlər. Hazırladığım bu güldən içərisinə nərgizgülü əkmışəm. Hər gün ona həvəslə su verirəm. Gülsinifimizdə qulluq edirəm”.

Lalə Kərimova isə tarix kitabının səhifələrində gördüyü aləti də düzəldib, toxəyyü-

lündə yaratdığı maşını da: “Düzəldiyim bu alətdən qədim insanlar istifadə edib. Onlar bu alətlə düşmənə ağır daşlar atıb. İkinci əl işim isə gəmidir. Gəmim həm üzür, həm də uça bilir”.

“Təqdim olunan hər işdə yaradıcılıq, inkişaf var”

Şagirdlərinin əl işlərindən və bu işlərlə yaşıdlarına verdikləri ismarıdan məmən qalan müəllimlər deyir ki, onlar dostlarını da bu prosesə cəlb ediblər. Həm tullantıların toplanmasında, həm də işinin ortaya çıxmadasında taytuşları ilə birgə işleyiblər. Bununla onlar dostlarını da gördükleri işin əhəmiyyətinə inandırlırlar.

189-190 nömrəli tam orta məktəbin biologiya və STEAM müəllimi Elnarə Nərimanova müsabiqənin şagirdlər arasında yaratdığı rezonansdan tövəccübəlib: “Bu müsabiqə barədə VI-VII siniflərə məlumat verdim. Qısa zaman sonra heç bir istiqamət almadan uşaqlar çox maraqlı əl işləri görtidilər. 20 əl işi nəzərdə tutsaq da, rəqabət və həvəs bu limitimizi aşdı”.

Bu işdə onlar üçün əsas məsələ qalib olmaç deyil, uşaqların ətraf mühiti necə qoruyaqlarına öyrənməsidir: “Bizim üçün əsas bu layihədə iştirak etməkdir. Qazanıb-qazanmayacağımızdan asılı olmayaq, uşaqların bu mövzuda axtarış, aşdırma və bacarıqları oraya çıxacaq, inkişaf edəcəklər. Hər bir iş onu göstərir ki, onlar düşünbülərlər, aşdırıblar. Ortaya çıxan iş estetik olmaya bilər. Ancaq hər birində yaradıcılıq, inkişaf var. Elə uşaqlarımız var ki, gələcəkdə onun maraqlı keşflərinin olacağına şübhə etmirəm. VI sinifdə oxuyan, ona verilən sualla bağlı ağlagəlməz təkliflər, ideyalar irəli sürən şagirdlərimiz çoxdur. Əminəm ki, çox yox, IX, XI sinifə çatanda həmin uşaqların böyük bir layihəsi olacaq. Məsələn, Fatin hər STEAM dərsinə özünün bir ideyası, işi ilə gelir. Onunla bağlı çox böyük ümidişimiz var”.

Məqsədimiz odur ki, uşaqlar plastikin xeyrini-zərərini anlasın

“Rəssamam. Köləgə rəssamı olsam da, tullantılarından sənet nümunəsi hazırlanması ilə maraqlanıram. Mən də, adətən, ikinci əl metallardan istifadə edirəm”.

189-190 nömrəli tam orta məktəbin şagirdlərinin işindən məmən qalan rəssam Rəşad Ələkbərov hesab edir ki, uşaqlarda idarətən təbiət üçün tehlükəli sayılan məmulatlarla davranışmaq vərdisi formallaşsa, təbiətin in-

sanla bir problemi qalmaz: “Məktəblilərə təkrar emal haqqında məlumat verdim. Ümumiyyətlə, sadəcə bu müsabiqə çərvivəsində deyil, “Nargis” jurnalı ilə birgə başqa layihəmiz də olub. Biz uşaqlara anlatmağa çalışırıq ki, atdıqları plastik su qabları, məsələn, suda yaşayan canlılara hansı ziyanı vurur. Biz onlara bu informasiyanı ona görə veririk ki, plastikin xeyrini və zərərini anlasınlar. Ekoproblem nədir, bilsinlər. Bu problemin qarşısını necə almağı öyrənsinlər. Təbiətə ziyan vuran şəyələr necə zərərsizləşdirmək olar? Bunun üçün nədən necə istifadə etməlidirlər? Onlar bütün bunları öyrənəndən sonra təbiətə ziyan vuran tullantılarla mübarizə aparmaq çətin olmayıcaq. Bundan sonra onlara suya qarışmaq ehtimalı olan plastikdən, torpağa qarışacaq rezindən başqa nə cür istifadə edə biləcəklərini deyir, hətta həmin tullantıları sənet nümunəsinə çevirməyi öyrədirik. Prosesə məktəbləri qoşmaq məhz bu məqsədə xidmət edir”.

Bu hərəkat bütün ölkə məktəblilərini əhatə edəcək

Təhsil Nazirliyinin sektor müdürü Qeyrat Şirəliyevin sözlərinə görə, artıq 10-a yaxın ümumtəhsil müəssisəsində məktəbdaxili seqmələr aparılıb. Hələlik, sadəcə Bakı şəhərindəki ümumtəhsil məktəblərinin qoşuldugu lajihənin gelecekdə bütün ölkə ərazisindəki məktəblərdə keçirilməsi də nəzərdə tutulur. İlk dəfə həyata keçirilən lajihənin məktəbdaxili seqmələr mərhələsi mart ayına qədər davam edəcək. O vaxt qədər Bakıda məktəblər öz nümunələrini Respublika Uşaq-Gənclər İnkışaf Mərkəzinə təqdim edə biləcəklər: “2019-cu ilin noyabr ayından start verilən “Tullantıdan incəsənətə” müsabiqəsində Bakı şəhəri üzrə 14 ümumtəhsil məktəbi iştirak edir. Əsasnaməyə uyğun olaraq hər məktəb tədris ili boyunca tullantılarından müxtəlif incəsənət nümunələri hazırlayaraq on yaxşı işi respublika mərhələsinə təqdim etməlidir. 14 ümumi iş münsiflər tərəfindən ayrıca seçiləcək. Seçilənlər arasından 3 qalib yer müəyyən edilib mükafatlandırılacaq”.

Bələliklə, 189-190 nömrəli məktəbin şagirdləri kağız, plastik kütüle, rezin məmulat və müxtəlif meşət tullantılarından istifadə etməklə hazırladıqları incəsənət nümunələrini qıymətləndirmələri üçün mütəxəssislərin ixтиyarına verdilər.

Xatırladıq ki, yekunda müsabiqənin qalibi təşkilatçılar tərəfindən mükafatlandırılacaq, qaliblər və layihə barədə ətraflı məlumat “Nargis” jurnalında işıqlandırılacaq.